

Michael Keeble Buckland, (2017) "Library technology in the next 20 years", Library Hi Tech, Vol. 35 Issue: 1, pp.5-10

<https://escholarship.org/uc/item/9gs9p655>

DOI 10.1108/LHT-11-2016-0131

Bibliotekininko vaidmens ir bibliotekų technologijų (ypač katalogų) istorinės raidos ir artimiausių perspektyvų analizė

„Mūsų atskaitos taškas yra tobulas bibliotekininkas – draugiškas ir puikiai nusimanantis savo srityje, pažįstantis bibliotekos fondus ir jos lankytojus. Tokį galėtume įsivaizduoti nespecializuotos XVII ir XVIII a. bibliotekos bibliotekininką-eruditą – iš tų laikų, kai bibliotekų rinkiniai buvo daug skurdesni negu dabar, o šiuos rinkinius pažįstantis bibliotekininkas tarpininkaudavo tarp jų ir skaitytojų. „Ne kas kitas, o tik bibliotekininkas, pasitelkdamas savo *memoria localis* ir enciklopedines žinias, pašalindavo atotrūkį tarp pagrindinės – muziejinės – bibliotekos funkcijos ir retsykais kylančio lankytojų poreikio surasti kokią nors knygą“ (Garrett <...>).

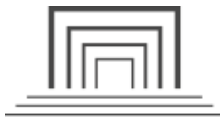
Tačiau bibliotekininkas, kaip paslaugos teikėjas, turi trūkumų: gali įsisavinti ribotą skaičių temų, pažinti ribotos apimties rinkinius, per dieną aptarnauti ribotą skaičių skaitytojų. Techniniais terminais kalbant, bibliotekininkas, būdamas tik žmogus, nėra efektyvus <...>. Dar blogiau, bibliotekininkas yra linkęs sukelti katastrofiškus trikdžius: jis gali išeiti iš darbo, numirti, tapti užmaršiu. Kaip atsaką į šias problemas galime traktuoti bibliotekų „aukštąsias technologijas“ ir bibliotekininkystės, kaip mokslo atsiradimą.“

„Katalogas atspindi ne tik rinkinius – jis taip pat dvejopai atspindi ir bibliotekininką. Pirmiausia, katalogo įrašas – tai trumpa santrauka to, ką bibliotekininkas žinojo ir galėtų prisiminti apie dokumentą: autorių, antraštę, temą, datą, šifrą. Tęsiant mintį, būtų galima pasakyti, kad katalogas, kaip visuma, atspindi tai, ką idealus bibliotekininkas galėtų žinoti apie rinkinius kaip visumą, tačiau iš tikrųjų negalėtų viso to atsiminti.

Todėl katalogas yra savotiškas bibliotekininko pakaitalas, kuriam būdingi tam tikri privalumai:

- 1) tikslumas: nėra tokio žmogaus, kurio atmintyje galėtų tilpti tiek detalios informacijos, kiek jos yra kataloge;
- 2) atsparumas: bibliotekininkai išeina į pensiją ir numiršta daug dažniau negu katalogai;
- 3) paslaugos mastas: katalogas gali tuo pačiu metu aptarnauti daug daugiau skaitytojų negu bibliotekininkas ir juo galima naudotis nuolat.

Žinoma, katalogai, nors ir būdami labai išsamūs, neatspindi visko, ką apie dokumentą gali žinoti bibliotekininkas: kad, tarkime, knygą A pakeitė knyga B, kad ji išleista autoriaus lėšomis arba kad dabar ji yra paskolinta.“

„Palaipsniui visuotinė bibliografinė apskaita pasiekė įspūdingą mastą ženkliai paspartindama Paulo Otlet'o ir kitų mokslininkų didingos vizijos įgyvendinimą. Teikti standartizuotą katalogų prieigą – tai šiuolaikiškumo, standartų, sistemų, bendradarbiavimo ir veiksmingumo triumfas. Tai pasiekimas, kuriuo galima didžiulis.“

<...> visuotinė prieiga didžiąja dalimi yra centralizuota. Bibliografinės prieigos teikimas primena televizijos laidų transliavimą: visiems platinama standartinė versija. MARC įrašams virstant atviraisiais duomenimis, visuotinė šios standartinės versijos prieiga dar labiau išsiplėtė.

Tačiau čia slypi yda: nėra vienodų skaitytojų.

<...> nėra nė vieno, kuris pažintų visus kitus, kiekvieną vietovę, kiekvieną instituciją, kiekvieną pastatą, žinotų apie kiekvieną įvykį. <...> Kiekvienas iš mūsų žino žymiai mažiau negu iš esmės įmanoma žinoti. <...> Gyvename savo mažuose pasauliuose, kaip juos pavadino Elfreda Chatman. <...> skaitytojai yra skirtingi geografiniu, socialiniu ir intelektualiniu požiūriu, o kiekvienas skaitytojas dar yra ypatingas, unikali asmenybė.

Todėl teoriškai mums reikėtų daug įvairių katalogų – po vieną kiekvienam mažam pasauliui, o dar geriau – po vieną kiekvienam skaitytojui arba lankstaus katalogo, kuris prisitaikytų prie kiekvieno skaitytojo asmeninių poreikių.“

„Kadangi skaitytojai skiriasi savo kilme ir išsilavinimu, skiriasi jų interesai ir žodynas, todėl iš esmės netgi tie patys ištekliai turėtų būti dalykinami įvairiai – atsižvelgiant į skaitytojų kategoriją.“

„<...> bibliotekininko paskirtis – profesionaliai teikti jam pažįstamų bibliotekoje saugomų rinkinių prieigą – pasikeitė: jis tapo tarpininku tarp labai įvairialypių asmenybių ir standartinių nuotolinių serverių teikiamų (ir dažniausiai nelabai jam pažįstamų) metaduomenų.“

„Dėl technikos pažangos bibliotekų rinkiniai (ir jų trūkumai) tampa ne tokiais svarbūs, menksta katalogų vaidmuo sudėtingame visuotiniame bibliografinės paieškos kontekste. Skaitytojui nerūpi, kokia elektroninė talpykla jam teikia norimo skaitmeninio dokumento prieigą.“

„Tobulas bibliotekininkas vienodai gerai pažinojo bibliotekos rinkinius ir skaitytojus. Labai veiksmingu bibliotekininko pakaitalu tarpininkaujant tarp skaitytojo ir bibliotekos rinkinių tapo katalogas. Tačiau nepanašu, kad būtų kuo pakeisti bibliotekininko žinių apie skaitytoją ir jo gebėjimo būti skaitytojo ir katalogo tarpininku, jau nekalbant apie tarpininkavimą tarp skaitytojo ir vis svarbesnėmis tampa kitokių bibliografinės paieškos formų.“

Apie autorių:

Michaelas Keeble Bucklandas yra JAV Kalifornijos universiteto nusipelnęs atsistatydinęs profesorius ir vienas iš Elektroninio kultūros atlaso iniciatyvos (*Electronic Cultural Atlas Initiative – ECAI*) vadovų. 1998 m. buvo JAV Informacijos mokslo ir technologijų asociacijos (*Association for Information Science and Technology – ASIS&T*) direktoriumi. Jo mokslinių interesų sritys yra bibliotekų paslaugos, informacijos ieška, kultūros paveldas, informacijos valdymo istorija.

